Håp for fattige?

Taler
Gunnar Stålsett

Dato
2 oktober 2000

Sted
Oslo Domkirke

Omstendigheter
Preken ved Stortingets åpning

I vårt land er veien mellom Stortinget og Domkirken kort.

Når vi feirer gudstjeneste ved Stortingets åpning, markerer vi en sammenheng i vår historie, en sammenheng mellom kirke og folk.

Vi har lest to tekster, som begge handler om velsignelse og forvalteransvar.

"Sareptas krukke" er en metafor som ennå lever på folkemunne, selv om både profeten, enken og hennes sønn er glemt. Vi hører den anvendt når noen vil si at det ikke er nok ressurser til alle formål: Jeg har ingen Sareptas krukke! Eller: Statskassen er ingen Sareptas krukke.

Oppfordringen om å se til liljene på marken lever videre i all sin poetiske skjønnhet. At hver dag har nok med sin egen plage, har gitt trøst til mange på en mørk dag. Vær ikke bekymret, får en spesiell undertone foran et nytt statsbudsjett!

Profeten Elia, som vi hørte om, er en sentral skikkelse i jødisk og kristen tro. Noen mente at Jesus var Elia som var stått opp fra de døde. Elia æres også av muslimene. Han er derfor en skikkelse som forener mange mennesker i et flerreligiøst samfunn.

Tekstene har klang av delt menneskelig erfaring. De bekrefter en felles innsikt, samtidig som de peker utover en humanistisk livstolkning til en religiøs.

Elia opptrer i fortellingen sammen med en navnløs kvinne som er blitt mer kjent enn profeten, nemlig enken i Sarepta. Hun er fattig. Som kvinne er hun en

underordnet i samfunnet. Som enken hørte hun til de elendige, de som ingen plass hadde på den sosiale rangstige. Tre ganger marginalisert. Nå er hun kommet til veis ende i sin kamp for tilværelsen. En tørketid tar knekken på et allerede karrig liv. Hun forbereder det siste måltid for seg og sin sønn, får hun må legge seg ned og dø. Det er ikke mer å hente. Håpet er ute. Det er resignasjon i hennes ord: "Jeg eier ikke en brødbit; jeg har bare en neve mel i krukken og litt olje i kruset. Nå går jeg her og sanker noen vedpinner og vil gå hjem og lage mat til meg og sønnen min. Så kan vi spise og legge oss til å dø."

Enken kan stå som representant for en stor del av verdens befolkning. Hennes navnløse sønn har talløse brødre og søstre på alle kontinenter. Men i dag er det ingen som viser vei ut av uføret. Verdens rikdom forblir utilgjengelig for dem. Derfor begynner håpløsheten å få overtaket i mange fattige samfunn.

I stedet for å være trøst for de fattige er Sareptas krukke blitt de rikes symbol, en fortelling om jakten på grenseløs overflod og sanseløst overforbruk. I den rike én femdelsverden er Sareptas krukke uttrykk for en illusjon om oljebrønnen som aldri tar slutt, et hav som aldri blir tomt, et økologisk system som aldri blir overbeskattet.

Og mens statsmenn møtes om verdens oljepriser og den globale økonomi, forbereder enker og barn i store deler av verden sitt siste måltid. Mens verdens ledere drøfter ettergivelse av gjeld til de fattige, dør de fattige av gjeld til de rike. Og markedet går uberørt sine egne veier.

Men Gud sendte profeten Elia: Gå til enken i Sarepta! Sammen med verdens fattige må vi spørre etter det profetiske ord. Det som viser vei ut av uføret. Vi venter på den politiske marsjordre: Gå til de fattige! Del med dem. Gi globaliseringen et menneskelig hjerte. La ikke markedets verdisystem bli enerådende. Barn forstår ikke økonomiske lover. De venter på hjertets språk i politikken. De fattige trenger ikke flere ord og planer. De trenger handlinger for å overleve.

Det er et viktig poeng i fortellingen som er lett å overse. Enken ble selv utfordret til å dele, til å bake et brød for profeten. Jeg tror det var for å bekrefte hennes menneskeverd, for å minne henne og oss alle om at også den fattigste har noe å gi. Også hun har verdighet. Hun har noe å dele med andre. Tomme hender er også menneskehender. Hun bærer omsorg for den fremmede. Hun har en mors

hjerte for sin døende sønn. Det er som om profeten vil si til henne og alle fattige at de ikke skal skamme seg over sin fattigdom. Om fattigdom skulle være en skam, så er den de rikes skam når vi lever i sorgløs overflod mens andre dør av sult.

Fortellingen om enken i Sarepta skal minne oss om at når vi deler, er det mat til alle. Det dreier seg om forsvarlig forvatning. Den ekstraordinære og mirakuløse krukken skulle ikke stå der og renne over for alltid. Bare til det igjen kom regn, til naturens orden var gjenopprettet.

Vårt kall er å sørge for at vi forvalter naturens ressurser og vårt lands rikdom slik at det kan bli mat og drikke, fisk og olje til generasjoner etter oss. Vårt kall er å vise nestekjærlighet utover egne grenser. Nødhjelp er nødvendig, men nød skal forebygges ved rettferdig fordeling.

I Bergprekenen er det ikke den fattiges nød som er i fokus. Det er ved første inntrykk snarere en hyllest til sorgløsheten, til det bekymringsløse. De til fuglene, til liljene. De bekymrer seg ikke for hva de skal spise og drikke eller kle seg med.

Hva når det ikke lenger er innlysende at gresset og blomstene og fuglene minner oss om Guds omsorg? Hva når det økologiske mangfold dør bort, og naturens fortelling blir utydelig? Hva når det skjønne blir borte? Hva nytter det når det ikke lenger er fugler og liljer å se til?

Vi vet at de fattige er midt i blant oss. I den globaliserte verden bor enken og hennes døende barn i vårt felles hus. Også i vårt eget samfunn vokser kontrastene. 70 000 barn under fattigdomsgrensen - sier det ikke at noe har gått forferdelig galt med vårt velferdssamfunn?

Vi har prioritert feil. Og vi synes ikke å ville forandre på kursen. Vi har blitt et troløst folk. Vi har vendt ryggen til de verdier og den solidaritet som har bygget vårt samfunn.

Et dypt moralsk ansvar hviler på oss. Jesu ord setter livet vårt inn i et større perspektiv enn maten og klærne: "Søk først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt det andre i tillegg." Det er en oppfordring til å finne en annen retning for vårt liv. En retning som gir en klarer prioritering. Guds rike og hans

rettferdighet er det store program for menneskeheten. Det dreier seg både om den jord vi lever på, og om en himmel over våre liv. Det dreier seg om nåde som skaper ny vilje og ny handling.

Kilde
Stålsett - Hva er da et menneske? (Gyldendal forlag, Oslo, 2002)

Emneoversigt
Fattigdom, Globalisering, Kristendom, Preken

URI
https://www.virksommeord.no/tale/hap-for-fattige